

PROBLEMA SCITICĂ ÎN OPERA LUI VASILE PÂRVAN

de Valentin VASILIEV

În opera sa istorică Vasile Pârvan s-a oprit îndelung și asupra problemei scitice, stăruind, se înțelege, asupra aspectelor pe care le ridică antichitățile de acest tip descoperite pe teritoriul României și, mai ales, cele din Transilvania intracarpatică. Pentru a ilustra afirmația e suficient să amintim aici faptul că în lucrarea sa capitală, *GETICA*, această problemă este tratată în două capitole¹, dar asupra ei revine adesea pe parcursul lucrării citate. De asemenea, una din cele cinci prelegeri pe care le-a ținut în 1926 la Universitatea din Cambridge este dedicată acestei teme².

Interesul lui Vasile Pârvan pentru acest subiect mereu controversat are, credem, două motivații principale. Pe de o parte, integrarea în istoria pământului strămoșesc a vestigiilor de caracter scitic descoperite pe teritoriul României i-a apărut, fără îndoială, firească, cu atât mai mult cu cât asimilarea purtătorilor acestor vestigii, de către populația autohtonă traco-dacică, nu comporta pentru marele istoric nici un dubiu. Dar preocuparea sa pentru această problemă a izvorit mai ales din dorința de a contribui la cunoașterea și stabilirea cât mai exactă a locului pe care-l ocupă antichitățile de caracter scitic în preistoria ariei carpato-dunărene, căci, și datorită sumarelor cunoștințe de atunci, referitoare la cultura autohtonă traco-dacică, apăruse ideea falsă, conform căreia, asemenea zonei nord-pontice, în Transilvania ar fi fost vorba de o adevărată epocă scitică.

Pentru a aprecia la justa lor valoare contribuțiile lui Vasile Pârvan, nu trebuie scăpat din vedere faptul că descoperirile de caracter scitic cunoscute în vremea sa erau de trei ori mai reduse în comparație cu cele de astăzi, iar cercetări sistematice, de al căror rezultat a putut beneficia, se efectuaseră numai într-o singură necropolă, cea de la Tîrgu Mureș. Și totuși, printr-o interpretare critică exemplară, Vasile Pârvan a reușit să suplinească lacunele din informația arheologică a vremii sale, oferind nu numai o interpretare adecvată de ansamblu, ci și soluții în proble-

---

¹ Vasile Pârvan, *Getica*, București, 1926, capitolul I, p. 2—40 și capitolul VI, p. 289—459.

² Vasile Pârvan, *Dacia*, ediția a IV-a, București, 1967, p. 57—80.

mele de amănunt, soluții care rămân aproape în totalitatea lor valabile și astăzi, după scurgerea aproape a șase decenii. Căci, scria Vasile Pârvan, problema raportului dintre sciți și carpato-danubieni (înțelegând prin aceștia populația traco-daco-getică) nu poate fi pusă și rezolvată satisfăcător decât printr-un studiu complex, comparativ, din care să rezulte apoi deosebirea netă a elementelor locale de cele străine, în tabloul general al culturii din prima epocă a fierului³.

Analiza temeinică a materialelor arheologice cunoscute la acea dată, ca și stăpînirea perfectă a izvoarelor literare antice, i-au permis astfel ilustrului savant să abordeze o gamă largă de aspecte. Sintetizînd rezultatele investigațiilor anterioare, dar mai ales prin propriile sale cercetări, Vasile Pârvan a adus o contribuție care se înscrie și se impune ca un punct obligatoriu de referință în studiul acestei probleme, mai ales cu privire la Transilvania. Și pentru că analiza și concluziile sale privesc mai ales vestigiile de caracter scitic din aria intracarpatică a țării noastre, la cîteva din aceste concluzii ne vom opri și noi.

Deși presupune că migrația sciților iranici și contactul lor cu cimrierienii trebuie să se fi produs înainte de 800 î.e.n., Vasile Pârvan constată totuși — și constatarea sa este în acord perfect cu ultimele cercetări — că resturile arheologice scitice, databile, nu încep la nordul Mării Negre decât în secolul al VII-lea î.e.n., iar cele din aria carpatică și Europa centrală în secolul al VI-lea î.e.n.⁴

Pentru Vasile Pârvan, necropolele din bazinul mijlociu al Mureșului, care prin ritul inhumăției și inventarul funerar apar deosebite de cultura autohtonă, dovedesc prezența efectivă a unui grup scito-iranice în Transilvania, pătruns aici prin pasurile Carpaților Orientali⁵. Identificîndu-l, după Herodot, cu agatirșii, grupul e considerat o modestă enclavă scitică, care, după șocul inițial pe care l-a produs aici, e supusă treptat influențelor locale, încheindu-și existența prin asimilarea sa de către populația autohtonă⁶.

Cercetarea comparată a antichităților scitice și a culturii locale îl duce pe Vasile Pârvan la două concluzii deosebit de importante și anume: 1. prin cultura materială (inclusiv motivistica geometrică) și ritul funerar de incinerare, populația autohtonă din Transilvania se delimitează net de grupul scitic infiltrat aici, grup care aduce cu sine un rit funerar deosebit, inhumăția, și o cultură specifică, inclusiv arta sa animalieră⁷; 2. pătrunderea enclavei scitice, cum atît de sugestiv o denumește Vasile Pârvan, n-a schimbat cu nimic esența și cursul civilizației autohtone traco-dacice din Transilvania, civilizație care, în evoluția sa ulterioară (după asimilarea sciților), va dezvolta numai formele ei tradiționale, fără să adopte sau să perpetueze elemente de cultură scitică, care s-au dovedit străine specificului ei⁸. Cercetările arheologice efec-

3 Idem, *Dacia*, p. 77.

4 Cf. *Getica*, p. 4.

5 Vezi *Getica*, p. 7—8.

6 Vezi *Getica*, p. 401.

7 Vasile Pârvan, *Getica*, p. 366

8 Idem, *Getica*, p. 401—402.

tuatے în răstimpul celor 56 de ani scurși de la apariția GETICEI, care au permis acumularea unui vast material, confirmă cu prisosință concluziile la care ajunge Vasile Pârvan. Astfel, odată cu cercetarea necropolei de la Băița, stadiul avansat al tracizării grupului scitic (prin trecerea la incinerare) este pus în evidență încă pentru prima jumătate a secolului al V-lea î.e.n., așa cum de fapt intuise Vasile Pârvan pe baza aserțiunii lui Herodot.

Cu mulți ani înainte ca descoperirile arheologice de la Szentes-Vekerzűg să fi pus în evidență deosebirile clare, de nuanță, între grupul scitic din Transilvania și materialele de caracter irano-scitoid din Cîmpia Tisei, ele au fost remarcate și subliniate de Vasile Pârvan. Mai mult, el le-a dat și motivația adecvată, afirmînd că aceste deosebiri rezultă atît din diferențele cronologice ce există între cele două grupe, cît și din faptul că grupul din Cîmpia Tisei a pătruns acolo nu prin Transilvania (cum eronat au susținut și susțin încă unii istorici maghiari), ci prin Carpații Nordici⁹.

Pronunțîndu-se hotărît pentru prezența unui grup scitic în Transilvania, Vasile Pârvan are și meritul de a fi știut să-l plaseze în limitele sale reale, combătînd viguros tendințele ce exagerau mărimea, importanța și rolul lui în preistoria Daciei. Totodată el intuiește exact raporturile dintre populația autohtonă traco-daco-getică și grupul scitic, mai ales în funcție de rezultatul final al acestor raporturi, rezultat ce constă în asimilarea acestui grup (și nu reîntoarcerea sa la nordul Mării negre, cum uneori s-a presupus).

Operînd cu un material redus și disparat, Vasile Pârvan a reușit totodată să schițeze trăsăturile generale și evoluția culturii autohtone din Transilvania atît în preajma momentului infiltrării grupului scitic, cît și după asimilarea lui. Și, în orice caz, pentru aspectele esențiale, tabloul schițat de el (care, dealtfel, i-a permis să separe elementul scitic de cel băștinaș) este confirmat și amplificat de cercetările arheologice din ultimele decenii.

Trecerea implacabilă a timpului, care aduce cu sine și îmbogățirea documentației arheologice, produce adesea schimbări de optică în interpretarea unor probleme sau fenomene istorice. Asemenea schimbări — care s-au dorit a fi răsturnări spectaculoase — au fost încercate și în problema scitică. Toate s-au dovedit însă a fi simple ipoteze construite în afara realității istorice. Dimpotrivă, orice analiză aprofundată și în consens cu realitatea arheologico-istorică, va constata și astăzi că cel puțin concluziile principale ale lui Vasile Pârvan în problema scitică își păstrează integral valabilitatea. Și dacă avem curiozitatea să ne întrebăm de ce? — răspunsul nu este deloc greu de dat: pentru că la Vasile Pârvan nu găsim idei preconcepute; pentru că s-a situat în afara prejudecăților, urmărind, atît cît i-a permis documentarea arheologică a vremii sale, numai adevărul istoric, neviciat de speculații conjuncturale. Și din strădaniile sale, din munca sa fără preget, din intuiția și

⁹ Cf. *Getica*, p. 7.

puterea sa de sinteză bazată pe vasta-i erudiție, a rezultat o operă de pionierat pentru care cercetarea istorică românească îi poartă și va trebui să-i poarte mereu o pioasă recunoștință. Căci nu mulți sint, ca Vasile Pârvan, care să merite cu prisosință elogiul și amintirea urmașilor.

LA QUESTION SCYTHIQUE DANS L'OEUVRE
DE VASILE PÂRVAN

R é s u m é

L'article relève la contribution de Vasile Pârvan à la connaissance des antiquités scythiques découvertes sur le territoire de la Roumanie et, surtout à celles provenant de la Transylvanie.

Pour Vasile Pârvan, le groupe de tombeaux d'inhumation de Transylvanie avec un inventaire de caractère scythique appartient à une enclave scytho-iranique pénétrée ici du Nord de la Mer Noire. Pour l'illustre savant, le caractère étranger et intrusif de ce groupe est mis en évidence aussi par le fait que la population locale thraco-dace du même période (Hallstatt D) utilisait le rite de l'incinération et avait une culture matérielle différente.

L'article met en évidence la confirmation intégrale des thèses majeures de Vasile Pârvan en ce qui concerne l'infiltration de l'enclave scythique en Transylvanie, étant donné la multiplication spectaculaire des découvertes et des recherches sur cette époque.